

Bernhard Nordh:

A hódtavi újtelepesek

(Nybyggarna vid Bäversjön)

Fordította: Bartha István és Hegyi Éva

Átdolgozta a szerkesztő. Gondozta: Aluuan Gabriella

Folytatás 23-24. számunkból

Harmincegyedik fejezet

Torkel gyógyszere hatásos volt. Egy hét múlva Helge annyira helyre jött, hogy felkelt. Válla ugyan még merev volt, de reménykedett, hogy mire eljön a kaszálás ideje, munkaképes lesz.

Az utolsó hófolt is elolvadt a tisztáson. A kaszálók kizöldültek.

Anna és Helge boronát húztak a burgonya- és a gabonaföldön. Helge aggódott, hogy nehéz lesz egy kézzel egyenletesen vetni a gabonát. Anna vigasztalta.

-Neked nem kell vetned! Nagypám azt mondta, a gabona sokkal jobban nő, ha asszonykéz veti a magot a földbe.

És Anna vetett. Mezítláb haladt, a göröngyös földön jobbra-balra szórta a magot s közben mormogott, mint a lapp, amikor Helge vállára rakta a gyógykenőcsöt. De ezek a szavak érthetőek voltak.

– Jóságos Isten, hadd, hogy nőjön a gabona, s ne engedd, hogy a fagy elhervassza!

Egyre csak suttogott, és olyan arkifejzéssel szórta a magot, mint aki az oltár előtt áll.

Szent Iván-napja előtti héten a burgonyát is elültették, s a rákövetkező reggelen Anna Björknesbe sietett, hogy áthívja anyját.

Helge a lappok kápolnájához készült, mert az ünnep alatt ott búcsúztatják Gudrunt és megkeresztelik a fiúcskát. Anna jobbnak látta, ha ő is velük megy. Nem biztos, hogy Helge rendszeren el tudja látni a gyermeket, s a cipelés sem neki való. A medve okozta seb még mindig érzékeny, könnyen kibomolhat.

Anna anyja a megjelölt nap előtti este ájtött Bäcklidenbe. Körülnézett, számba vette az álatokat, látta hogy a fiúcska fejlett. Kutató pillantást vetett Anna ágyára. Körbejárta a burgonyaföldet, a gabonatóblát, és

mindent rendben talált. Amikor kettesben maradtak a lányával, megkérdezte:

- Szóltok a papnak a kihirdetésről?

A lány felhúzta a szemöldökét.

- Dehogy! Hogyan beszélhetnénk kihirdetésről, amikor még Máriát el sem temettük?

- De hiszen, nem voltak megesküdvé...

- Számít az, hogy nem szerepel a nevük a könyvben? Ráérünk még beszélni a pappal, ha majd bebizonyítom, hogy megállom a helyem.

- Megállod! – mondta az anyja.

- Ki tudja?

- Ágyadban alszol?

Anna elvörösödött.

- Hát mi az ördögnek való az ágyam, ha nem arra, hogy benne aludjam?

- Csak úgy kérdeztem... – visszakozott az anyja.

Megértette, hogy lánya nem szereti, ha faggatják. Az állatokról beszélgettek. Arról, hogy, ahhoz képest, elég jó bőrben vannak, s a csűrben van még a tavalyi szénából.

- A házon nagyok az ablakok. Talán húzni fog majd télen. Legjobb lenne a repedéseket rongyokkal betömni, az jobban tart a vihar ellen, mint a moha.

- Nem szólt, hogy maradjál?

- Miért szólt volna? Egy férfi nem boldogul a gyermekkel és a jószággal. Szüksége van a fehérnépre.

- Úgy látom, maradsz...

Helge lépett hozzájuk, nem folytathatták a beszélgetést. Anna nem válaszolt anyja kételyeire. De az anya jól tudta, hogy a lánya Bäcklidenben marad. Hogy ez jó vagy rossz, ezt a jövő majd megmutatja.

Másnap korán reggel Helge és Anna a kápolnába indultak. Két napra való élelem volt náluk, és puskájukat is magukkal vitték. Anna elől ment. Hátán cipelte a gyereket. Ismerte az északra vivő ösvényeket. Helge háncskosárral a hátán, nehezen lépdelt. Töprengett, de nem félt a kápolnánál bekövetkezőktől. „A pap és a pandúr... nem árthatnak nekem. Most már nem. Mert Gudrun már elérhetetlenné vált a gosoz

számára.” Elszorult a szíve, amikor a gyermekére gondolt. Ha történik valami vele, nem kívánhatja, hogy Anna vegye gondozásba a gyermeket. Éppen elég áldozatot hozott eddig is érte. Legjobb lenne ha magával vihetné a gyermeket. Ebben nem akadályozhatnák meg. A telep pedig mindenestül legyen Annáé.

A lappok szívesen látták. A kápolnánál Torkel felesége étellel kínálta őket, s Anna alig tudta megvédeni a fiúcskát Sari meg a többi lapp aszszony szeretet-megnyilvánulásaitól. Szorongatták, ölelgették, mindenáron nevetést akartak kicsikarni belőle. A gyermeknek tetszett egy darabig a fogadtatás, de aztán ráunt és Anna felé nyújtotta kicsiny karjait.

- Mamma!

Anna, amikor átvette a kicsit, szorosan magához ölelte és elpirult.

Helge arra gondolt, hogy sohasem találna jobb anyát a fia számára Annánál.

A nap első istentisztelete elkezdődött. Lappok s újtelepesek a templomba vonultak. Johann, Helge mellé érve megérintette a karját:

- Ott fekszik! – mondta halkán, és a sírhalomból kiálló fakürtőre mutatott.

Helge a sírhoz lépett, mozdulatlanul hagyta, hogy a nép elmenjen mellette. Kedve lett volna kinn maradni az egész istentisztelet alatt, s leülni, a bágyadt napsütésben a sírhalomra, ahova a nyitott kápolnaajtón át alig hallatszik a zsoltárt éneklők hangja. Mélyet sóhajtott, s mert úgy tartotta illendőnek, az utolsókkal együtt lépett a kápolnába. Anna az első sorban ült, intett, s Helge feszesen haladt a padsorok között, a telepesek kíváncsi tekintetétől kísérve. Valamennyien hallottak a medvével való kalandjáról.

Az istentisztelet után megkeresztelték Helge fiát. Anna édesanyai melegséggel tartotta a keresztvíz alá, s amikor a pap az áldást mondta, szemét elfutotta a könny, magában mondott imádságba kezdett. “Legyen kegyelmes az Isten, s adja, hogy nálam maradhasson ez a kis csöppség.”

Helge bediktálta a teljes nevét, születési évét és szülőfaluja nevét is. A pap írta, s a lúdtoll sercegésétől éles fájdalom támadt Helge lelkében. Úgy érezte, olyat tett, amit nem lett volna szabad megtennie. A pennát figyelte, amellyel a pap újabb betűket formált az anyakönyvben:

*Erik Torkel Helge, fiú
Született 1868. május 24.*

A pap felnézett.

- Anna, Johann lánya, Bäcklidenben van?
- Igen, átjött a gyermek és a jószág mellé - felelte Helge.
- Akkor átírhatom Björknesből?

A két fiatal egymásra nézett. Anna elpirult, a padlót figyelte. Helge válaszolt:

- Remélem, hogy marad. Merthogy egyedül... szóval, igen bajos volna.

Anna a papra nézett és bólintott. Szíve olyan hevesen vert, hogy nem tudott felelni. A lúdtoll tovább sercegett, s a lánynak az volt az érzése, hogy a pap éppen most adja össze őket.

Karjában a gyermekkel kipirultan lépett ki a kápolnából a napfényre.

Az egyházi ünnepek akkor olyanok voltak, mint egyik másik hosszúra nyúlt vendégség, ahol az étkezések szüneteiben egy-egy prédikáció, esketés, keresztelés vagy temetés zajlik. Ilyenkor mindenki evett és ivott, mert bármilyen nyomorúságban is éltek, a kápolnánál kitétek magukért az újtelepesek. Ha valaki nem volt képes elég elemózsiát hozni, inkább otthon maradt.

Helget sokfelé meghívták az asztalukhoz az emberek, senki sem kezdte idegenként, hiszen keresztelt gyermeke van, késével elbánt egy medvével, háza és jószágja is van. Helge szívesen letelepedett szomszédai körében, elmesélte a medvével folytatott küzdelmét, de Annát sem tévesztette szem elől.

Délután került sor Gudrun sírjának szentelésére. Megkondukt a harang. Helge a sírhoz lépett. Anna már ott állt, s ott volt Torkel, Per Omma is. Köröskörül lapp férfiak, asszonyok és gyermekek és az újtelepesek is a sír köré gyűltek. Az idősebbek jól emlékeztek Simonra, s megadták a végtisztességet a lányának, akinek majdnem az egész élete pokol volt, de csodával határos módon, mégis emberként került a sírba. Amikor a pap erről beszélt, a lapp asszonyok felzokogtak. Szokásaikhoz híven a halált könnyekkel s hangos jajveszékéléssel kívánták kiengeztetni. Miközben a zsoldárt elénekelték, Torkel a haját tépte és Mária

- gyermek után kiáltozott. Gyásza mélyebb volt, mint bárki másé.

Három lapát föld...

Helge hallotta, amint göröngyök hullnak a koporsóra. Mereven állott, karján tartotta gyermekét.

„Feltámadás... szegény Gudrun, vajon miként támadhat fel az utolsó napon? Gyenge testét széttépte a medve! Vagy úgy áll majd Örökkévaló trónja előtt, ahogyan legelőször látta? Nem! Az ember nem támadhat fel abban az alakban, mint amelyikben elragadta a halál. Mi öröme volna az öregeknek a feltámadásban, ha a mennyei birodalomban is erőtlenség lábakon kellene járniuk? S vajon nőnek-e a gyermekek a mennyországban, vagy örökké gyermekek maradnak? A halál – nyugalom? A feltámadásnak és az örökéletnek valami egészen másnak kell lennie, mint csupán a halálból való egyszerű felébredés. Különben nem volna semmi értelme...

Ezen az ünnepen két temetés volt. S mert jó esztendő volt, egyikük sem volt gyermek. A papnak így több ideje volt arra, hogy világi dolgokról beszélgesse a lappokkal és az újtelepesekkel. Nagy érdeklődést tanúsított Helge iránt. Nem sokat tudott Gudrunról, de az emberek elbeszéléseiből következtette, hogy, figyelemreméltó dolgok történtek odafenn a vadonban. A pap a fiatal újtelepestől szerette volna hallani a történeteket, ezért aztán a pandúr szállására hívta Helgét, ahol majdnem egy órán át beszélgettek. Az utolsó tíz percet már a végrehajtó és a pandúr jelenlétében, akik ugyancsak nagy érdeklődéssel hallgatták szavait. Távozása előtt Helget a pandúr pálinkás kulacsával kínálta. Helge ivott és megköszönte.

Többen is várták Helget a pandúr szálása előtt. Anna egy lány ismerősével várta. Az egyik legény beszélgetésre hívta Helget.

- Szívesen látunk. Enid már mindent előkészített.

- Kicsoda Enid? – kérdezte Helge.

- Ott ül! – mutatott a legény egy nyírfára felé. Szívélyes volt, Helge elfogadta a meghívást. A lány nagy kendőre terített étellel várta a férfiakat. Szőke, nagy kék szeme volt, a szája a Gudrunéra emlékeztette Helget.

- Miről van szó?

- Azt szeretném megkérdezni, hogy vehetnék-e földet Bäcklidenben?

- Földet?

- Igen, kincstári területről már nem lehet... Legalább is a meghúzott határig...

- De hiszen van föld itt a faluban.

A legény elhúzta a száját.

- Van azoknak, akiknek a bővében van! De nem elég mindenkinek. Ahol hét fiú van a háznál, mint nálunk hatunknak új terület után kell néznünk. A faluban pedig nincs szűzföld. A mocsárban és a sziklás hegyen nem lehet gazdálkodni. Azt mondják, Bäcklidenben jócskán van föld s elegendő két családnak is. És kaszáló is akad, ha az ember nem sajnálja a fáradtságot. Enidnek van egy tehene, megtoldanám ötven tallérral, ha kiállítjuk a papírokat...

Helge gondolkozott: „Annának se lenne rossz, ha két nő lakna Bäcklidenben. Amikor nincs otthon férfinép, segíthetik egymást. Szomszédokkal, akivel majd a vásárokat járhatná, könnyebb. Egy család könnyen még éhen halhat, de kettő már nem. Hogy házhely van-e? Néhány száz méterre tőlük a folyam mentén felfelé a hegyoldalon van irtásnak való föld, s ha a gazda ügyes, kapával, kaszával a füzesből és a kigyós fenyvesből kaszálót vághat.

- Hogy hívnak? – kérdezte Helge.

- Alfred Zakrisson. A bíró bizonyíthatja, hogy dolgos vagyok. Nála szolgáltam tavaly nyáron.

- Húsz éves vagy?

- Huszonkettő. Enid pedig tizennyolc. Őszire, ha földet vásárolhatunk, egybekelünk.

- Nehéz idők járnak a hegyekben néha – mondta Helge komolyan. – Tudjátok-e, hogy tavaly is éhen halt egy család? A fagy akármikor tönkre teheti a vetést. A fiatal lány arcán nyoma sem volt a félelemnek. A legény bólintott.

- Jól tudjuk mi ezt. Föld nélkül itt a faluban sem könnyű az élet...

Anna egy lapp sátorban hagyta aludni a gyermeket és Helge mellé szegődött. Amikor megtudta, hogy Alfred és Enid földet vásárolnának Bäcklidenben, meglepődött, még a lélegzete is elakadt.

- S te mit mondtál? – faggatta Helget.

-Van miből eladnunk...

Anna remegett az izgalomtól.

- Ha eladod a földet, nem maradok nálad!

Helge meglepetten nézett rá.

- Nem maradsz?

- Nem. Inkább a lappokkal megyek! – S a gyermeket is magammal viszem. Hát, azt akarod, hogy éhen haljon a fiad?

Helge nem értette a lány felháborodását.

- Miért halna éhen a gyermekem, ha még több földet törnek Bäcklidenben?

- A vadászatra nem gondolsz? - kérdezte Anna és arra gondolt, hogy születhetik Bäcklidenben több fiú is, s akkor bizony kell a terület, amint felnőnek, honnan szereznek újabb telepet.

Helge nem gondolt a vadászatra.

- Annának igaza van – ismerte el rögtön – vadászat nélkül nem boldogulhatunk, most sincs elég bőr, hiába állítunk csapdát.

Alfred nem erőltette a vásárt. Szomorúan nézett Helge és Anna után, amikor távoztak.

- Ha nem szól közbe a nő – mondta bosszúsan Enid – vehettünk volna földet... De leendő gyermekeire gondolt.

Késő estére járt, senkinek sem akaródzott nyugovóra térni. A fiatalok a tóparti fák között hancúroztak, az öregek pedig szűnyogúzó tűz mellett ettek, ittak és be nem állt a szájuk. Böven volt beszélni valójuk, mert évente csak kétszer találkoztak.

Helgeék aludtak néhány órát Torkel sátrában. Vad kutyaugatásra ébredtek, kinyújtózták testükből az álmat, majd fölkeltek. A lappok már s a tűz körül tettek-vettek. Nagy üstben gőzölgött a kávé.

Anna kibújt a sátorból, begombolta blúzát, fésülködött. Csak állt, mosolygott a napra, hallgatta a madarak csicsérgését. Torkel felesége kidugta fejét a sátorból. – Tartson velük, igyon kávé – hívta.

- Ejsze, indulnunk kellene – mondta Helge, amikor megitták a kávé.

- Három napig tart az ünnep. Maradjatok még legalább holnapig – kérlelte őket Torkel.

- Mennünk kell... Még nem szedtünk elég fakérget télire s nemsokára kaszálnunk is kell.

Helge sietett, még látni akarta Johannt és Nilst, beszélni szeretett volna néhány újtelepessel is. A templomnál a pandúrral találkozott.

- Készülsz hazafelé?

- Igen – felelte Helge - sok a dolgunk.

- Jó fehérnépet kaptál segítségül. Jó családból való lány. A nagypajja maga volt a megtestesült törvény, s az apja sem jár görbe utakon. Jól kezeli a puskát is. Ha elejtetek még egy medvét, megveszem a bőrét.

A pandúr kézszorításban vasmarok fojtogatását érezte Helge, amikor elbúcsúzott tőle. Még akkor is verejtékezett, amikor visszatért a lapp ismerősei sátrához. Anna felkészítve a gyermeket az útra, már várta. Helge nagy megkönnyebbülést érzett, amikor végre útnak indulhattak. Torkeltől búcsúzva, átnyújtotta neki Gudrun ezüst brosstűjét.

- Ezt tőled kapta. Szegénynek többé már nem lesz rá szüksége.

Torkel forgatta egy darabig kezében az ékszer, mormolt valamit és Anna kendőjére tűzte.

- Viseld egészséggel! – mondta. Hozzon neked több szerencsét, mint a szegény Mária-gyermeknek.

Helgeék hazafelé könnyebben haladtak. Helge jobban érezte magát, felszabadultan lépkedett. Gyermekeit a Gudrun által választott névre keresztelték. „Szegény Gudrun... Rajta már nem segíthetnek. A halottak magukra maradnak, az élőknek pedig előre kell nézniük.”

Az előtte szaporázót figyelte és jóleső biztonságérzés töltötte el. Annával még a jég hátán is megél, gondolta, nem kell félni a holnaptól. Félúton, napsütéses hegyoldalon megpihentek. Ettek egy keveset.

- Említenünk kellett volna a papnak a kihirdetést is. Anna szíve hevesen dobogott.

- Még korai! – mondta röviden.

- Nem szükséges? ...

- Nem – felelte kurtán Anna. Miközben összekotorta az ételmaradékot, arra figyelmeztette a férfit, hogy még sötétedés előtt haza kell érjenek.

Harminckettedik fejezet

A nyár is meglehetősen jó időt hozott, s a bäcklideniek szorgosan gyűjtöttek télire. Gudrun is szorgalmas volt, de nem annyira, mint Anna. Helge azon tűnődött, hogy honnan a lány ereje. Utolsónak feküdt, elsőként kelt, percnyi nyugalmat sem engedélyezett magának, jóllehet a

betakarítás hetei alatt munkanapjaikon húsz órát dolgoztak. Gondozta a gyermeket, törődött a jószággal, főzött, a szénacsínáláshoz úgy értett, hogy Helgenek ugyancsak erőlködnie kellett, ha szégyenszemre nem akart lemaradni. Anna nem elégedett meg a burgonyaföld gyomlálásával, időnként az irtókapát is kézbe vette, hogy nagyobbítsa a termőföldet. A férfi kérte, hogy ne dolgozzék annyit, mert még belebetegszik. A lány rá sem hederített.

– A munkától nem betegszik meg az ember!- mondta ilyenkor.

Megtelt a szénacsűr. Anna még sem volt elégedett.

– Több takarmányt! A következő évben rosszabb lehet, s akkor jó lesz a tartalék. Aki nem fogadja szorgalommal Isten ajándékát, azt az Úr éhséggel sújtja.

Az újteleptől több kilométernyire fekvő kaszálókra kísérte Helget. Minden fűszálat összeszedett, arra is gondja volt, hogy a szénaboglyákat ügyesen körülkerítsék.

- Ha ezt nem tesszük, a rénszarvasok tönkre teszik a szénát – figyelmeztette Helget.

Már érett az északi fehér málna, amikor egy hajnalon Helge sehol sem találta Annát. Hat óra tájban tért haza. Gyümölcsrel tele nyírfaháncs-kosarat cipelt. Nagyon meglepődött, amikor Helge megszidta.

– Jól fog télen a málna – mondta békítően Anna, és megígérte, hogy másnap kora hajnalban együtt mennek piros és fekete áfonyát szedni. A következő napokban annyit szedtek, hogy Helgenek Björknesbe kellett eveznie kádakért, amelyek az Annáé voltak.

A keresztelő utáni hónapban Helge még nyugtalankodott, hogy az a délvidéki pap, aki elől menekült, megtudja hollétét, s egy szép napon beállít Bäcklidenbe a pandúr. Ahogyan teltek a hetek, hónapok egyre nyugodtabb lett. Úgy érezte, hogy már nem fenyegeti veszély, talán az az öreg pap is megbocsátotta azóta az egyházkönyvbe rótt vétkét.

Az év második egyházi ünnepe előtt Helge szóvá tette, hogy jó volna ha ők is elmennének a kápolnához. Anna a fejét rázta.

- Különösebb dolgunk nincs a kápolnánál – mondta Anna.- Isten szava a bibliában is megtaláljuk.

- Szüleid elvárják, hogy megesküdjünk....

A lány zavartan hallgatott.

- Ráérünk – mondta – miért kellene két napot elvesztegetnünk. Folytatnuk kell az irtást a dombon, hogy jövőre még több szénánk legyen...

Helge nem értette Anna szabódását. „Nem akar összeházasodni velem? Na mindegy! Talán jobb is így. Egy beírással kevesebb lesz az anyakönyvben...” Ez talán még hasznára is lesz a jövőben.

*

Befejezték a begyűjtési munkát. A gabonát és a burgonyát is mentették a fagykártól, besózták a halat, bőven gyűjtöttek őrlőni való fakérget, bőséges volt bogyókészletük is. Tehenük megborjazott, a kecskék is tejeltek. Ennél jobban aligha állhattak volna. Anna jól tudta ezt, de napbarnított, s a nehéz munkától sovány arcáról hiányzott az elégedettség kifejezése.

A begyűjtés utáni első szombaton Anna nagytakarította az egész házat. Kiporolta a báránybőröket, mosta az ablakokat, lesikálta az asztalt, a székeket és a padlót, s amikor ágyához ért - most először találta furcsának, hogy még mindig az ablak mellett van - azon gondolkodott, hogy ki viszi, hadd lám, hogy néz ki nélküle a szoba, de aztán mégis bent hagyta. Helge esetleg meglepődne azon, hogy kivitte, egy férfi nem értheti, ha az asszony egy kicsit csinosítani akarja a házat, az ablak alá legszívesebben a sublódot állítaná, amibe legjobb ruhákat rakhatnák. Annának fájt, hogy ruháik a falon lógnak. Tervezte, hogy egyszer ezt is megbeszéli Helgevel. „Miért ne lakhatnának ember-módra?”

Amikor a padló felszáradt, apróra vágott tüleveleket hintett rá, s megtiltotta Helgenek, hogy egy darabig bejőjön. Mosdóvizébe fenyő- és borókafezetet öntött, s tetőtől talpig megmosdott. Tiszta fehérenműt vett magára, megfésülködött, majd Helgeért kiáltott. Beengedte s szólott, hogy lábat moshat. Helgenek, aki minden nyári este azzal rémisztette Annát, hogy a folyóba ugrált, most sehogy sem tetszett a lábmosás.

-Fürdőházat kell építenünk - jelentette ki.

- Ugyan! Forralhatsz vizet, mosakodhatsz mialatt én az állatokat ellátom. Dehogyan kell fürdőház, amikor van teknőnk, amibe beleülhetünk! Dobj néhány borókaágat a fazékba s akkor jó fürdővized lesz.

A szokottnál hamarabb végeztek a házkörüli teendővel s a tisztálko-

dással. Anna nem szeretett tétlenül ülni. Egyszer csak megszólalt:

- Szoktatok-e otthon bibliát olvasni?

A férfi Annára nézett.

- Persze, hogy szoktunk. Apám minden vasárnap reggel felolvasott egy-egy részt, mielőtt befogta volna a lovakat, hogy a templomba hajtsanak.

- Az aratás utáni ünnep estjén is olvastatok?

Helgenek eszébe jutottak a vidám aratóünnepek. Az evés, az ivás, a játék és a tánc.

- Nem, azon az estén nem szoktunk Bibliát olvasni! – emlékezett Helge.

- Pedig így kell tennünk. Hálát kell adnunk, azért, hogy a fagy nem tette tönkre a vetést.

- Igen, de nincs Bibliánk.

- Itt van nálam a nagyapáé...

Anna elővette az öreg Ola kopott bibliáját. Helge közelebb ült a tűzhöz, hogy jobban lásson. Anna foklaforgácsot vetett a tűzre s a felcsapó lángok beragyogták arcukat.

- Mit olvassak?

- Üsd csak fel valahol.

Helge "felütötte" a Bibliát, s néhány sorát magában olvasta, majd tovább lapozott. Anna tiltakozott.

- Ott kell olvasni, ahol az ember felnyitja.

Helge mosolygott. Visszalapozott és olvasni kezdte:

"Az én ágyasházamban éjjeleken keresem azt, akit szeret az én lelkem, keresem őt és meg nem találtam. Immár felkelek és eljárom a várost, a tereket és az utcákat, keresem azt, akit szeret az én lelkem, keresem őt és nem találám. Megtalálnak engem az őrizők, akik a várost kerülik. Mondék nekik: Láttátok-é azt, akit az én lelkem szeret?"

Anna elpirult.

- Üsd fel még egyszer! – suttozta szemérmesen.

Helge becsukta a bibliát, s még egyszer hagyta kinyílni.

- "Vigyázzatok, hogy alamizsnátokat ne osztogassátok az emberek előtt, hogy lássanak titeket, mert különben nem lesz jutalmatok a ti mennyei Atyátoknál. Azért mikor alamizsnát osztogatsz, ne kürtöltess

magad előtt, ahogy a képmutatók tesznek a zsinagógákban és az utcákon, hogy az emberektől dicséretet nyerjenek. Bizony mondom néktek: elvették jutalmukat...”

Helge végigolvasta Jézus hegyi beszédét. Anna ájtatos arccal, imára kulcsolt kézzel hallgatta.

- Ha majd a pap összeeskettett, veszünk egy Bibliát. Nagyapáé jó, de nekünk is kell egy, amelyikbe beírhatjuk a neveket!

Helge tudta, mire gondol Anna. A biblia első lapjára kell beírniuk gyermekeik nevét. Szeretetteljesen bölintott. A lány félretette a könyvet. Helge nézte. Férjnek való nincs a hegyvidéken! Egy nap, Anna követni fogja őt a paphoz. Anna a tűz mellé ült. Még nem volt itt az ideje, hogy nyugovóra térjenek, de egyébként sem jönne álom a szemére.

„Jobb egymás mellett ülni, mint feküdni, távol egymástól.” Helge felolvasása után sokkal inkább, mint máskor, érezte összeforrottságát Helgevel.

- Messze volt tőletek a templom?

- Alig öt kilométerre.

- S kocsival mentetek?

- Igen, akinek lova volt, kocsival járt.

- Noked volt lovad?

- Apámnak öt lova van.

- Öt ló! – csodálkozott Anna – És tehenetek?

- Van, vagy tizenkilenc.

Annának elakadt a hangja.

- Tizenkilenc tehen! És mennyi tej? - Szédült a gondolattól.

- Akkor te sohasem éhezted!

Helge megsimogatta a lány kezét. Elmondta, hogy nem éhezett, és megnyugtatta a lányt, hogy ezen túl Annának sem kell éheznie. Küzdeni fognak az ínség ellen. Anna a férfinek támaszkodva hallgatta szavait, s gondolatokba merülve a tüzet nézte.

- Mire gondolsz?

- Furcsa, hogy eljöttél onnan, ahol közel van a templom. S aztán... idejöttél a szegények földjére, amikor apádnak tizenkilenc tehene van! Egy napon majd visszamégy...

Helge keserűen mosolygott.

- Egy telet itt töltöttem, nem mentem vissza? És ennél rosszabb alig hiszem, hogy lesz.

- Nem értem, miért jobb neked itt, mint nálatok, ahol megterem a búza és sok a háziállat?

- Itt nehezebben lehet boldogulni - mondta a férfi komolyan.

- De hát akkor miért vagy itt?

Helge összehúzta szemöldökét. Azt latolgatta, hogy elmondja-e Annának, miért hagyta el a búzatáblákat, s miért épített házat a fagyos vadonban. Jobb, ha megtudja, mielőtt gyermekei anyja lesz. Remélte, hogy nem fogja elítélni.

- Van egy lánytestvérem – kezdte Helge vontatottan. – Ugyanaznap, amikor először kihirdették jegyességét a templomban, megerőszakolta egy csirkefogó. Azért tette, mert a húgom nem akart a felesége lenni.

- Megerőszakolta a testvéredet? - sápirozott Anna. – Azt büntetik, ha egy nőt megerőszakolnak...

- Persze, hogy büntetik. De ez az alávaló gazember jól tudta, hogy senki sem fogja feljelenteni. Szegény húgom sem, mert nem akarta, bárki is megtudja, hogy megbecstelenítették. Még annak a férfinak sem szólt, akinek jegyese volt.

- De apjának sem szólt?

- De igen. Apámnak és nekem elmondta. És azt mondta, hogy addig nem megy férjhez, amíg Lindvall életben van. Lindvall közel lakott hozzánk, hentes, lókupec cigány volt. Nem elégedett meg azzal, amit tett, hanem még gúnyolta is Ingridet. Szegény húgom, csak sírt, féltünk, hogy végül a tóba fojtja magát. Egy este megígértem neki, hogy megfizetek az őt ért becsstelenségért.

- És aztán? – kérdezte suttogva Anna.

- Apám segített, bőven ellátott útpénzzel. Szomszédainknak azt mondtuk, hogy Dél-Svédországba megyek rokonainkhoz.

- Lelőtted?

- Nem, - megmondtam neki, hogy meg kell meghalnia. S aztán meghalt...

- Megölted!?

- Megöltem egy csirkefogót, hogy testvérem éljen.

- Hiszen akkor te... te gonosztevő vagy!

Helge megbánta, hogy elmondta titkát, érezte, Anna elítéli tettéért.

- Meglehet, hogy gonosztevő vagyok - mondta fanyarul.

Anna ölében tartott kézzel gondolataiba merült.

- Beszélned kell a pandúrral - mondta később. Nagyapám meglőtt egy gonosztevőt, s azt mondta apámnak, hogy megy a pandúrhoz, ezt kívánja a törvény. De nem várta meg a pandúrt, a szakadékba vetette magát.

- Ugorjak a folyóba? – kérdezte keserűen Helge.

A lány összerezte.

- Nem, neked nem szabad úgy tenned, mint nagyapának! – mondta aggódva. Menj el a pandúrhoz és töltsd le büntetésed.

- És mi lesz veled és a gyermekkel?

Anna néhány másodpercig habozott, aztán felemelte fejét, s határozottan válaszolt.

- Megpróbálunk valahogyan boldogulni, amíg visszatérsz. Mondd meg a pandúrnak, hogy miért kellett annak a gonosztevőnek meghalnia, s mondd ezt meg azoknak is, akik téged ítélnek. Kell, hogy legyen valamilyen betű abban a törvényben, amely lehetővé teszi, hogy nekünk ne kelljen túl soká várnunk rád. Helge, el kell menned a pandúrhoz. Isten súlyosan ítélezik azok fölött, akik nem veszik magukra a büntetést.

Helge indulatosan, szikrázó szemekkel talpra ugrott.

- Pandúr... Jelentkezem a pandúrnál? Semmi kedvem börtönben ülni, egy alávaló gazember haláláért. Ilyen bolond mégsem vagyok.

Anna didergett, amikor levetkőzött. Magára húzta a báránybört, de szemére nem jött álom. Gondolatai égették, nem engedték nyugodni.

Harmincharmadik fejezet

Anna nem tett újabb kísérletet arra, hogy Helget rábeszélje, jelentse fel magát. Végezte a dolgát, csendben, gondolatokba merülten, s szinte beteges gyengédséggel gondozta a gyermeket. Rosszul aludt. Néha felkelt éjjel, s hosszasan elücsörgött az alvó férfi lábánál, óvatosan megsimogatta a báránybört. Máskor egészen közel bújt a férfi fejéhez, megérintette a haját, erősen viaskodott a kísértéssel, hogy megcsókolja és átölelje, testével takarja, elrejtse a férfit, hogy senki se szakíthassa el

tőle. Éjszakái gyötrelmesek voltak, s nappal sem lelte nyugtát. Üres perceiben állandóan nagyapja bibliáját bújtá. "Felütötte", olvasott belőle, majd összecsukta, s ismét hagyta szétnyílni. Mózes, Jób és a Prédikátorok könyvéből olvasott. Egyszer ugyanott ütötte fel, ahol annak idején Helge, s mohó tekintettel olvasta az Énekek Énekében a mátkapár szerelmi vallomását. Olvasott a bűnösök pokolbeli gyötrelmeiről, a bűnök bocsánatáról és az örök életről. Kétszer is átolvasta Jézus szavait, melyeket a kereszten mondott a latornak. Lélegzete is elakadt, amikor az ítéletnapról olvasott, a bárányok és a kecskék szétválasztásáról. „Oh Istenem... vajon Helge a kecskék közé soroltatik az utolsó napon, amiért nem töltötte le a törvényszabta büntetést?” Aznap este, amikor ellátta az állatokat, hosszasan elnézte a kecskéket, mintha csak azon tündönné, hogy miért éppen a kecskéknak kell a gyehenna tűzében elégniük. Megveregette a fejüket s a szokottnál több takarmányt adott nekik.

Helge sokat dolgozott, hogy még több szűzföldet törjön fel, mielőtt a fagy beáll. Magába zárkózott, százszor is elátkozta azt a szerencsétlen pillanatot, amikor elmesélte Annának, hogy miért is hagyta el szülőfaluját. „Anna nem olyan, mint más nők. Gudrun nem ítélte volna el, és Berit sem. De Anna... tudhattam volna, hogy tettem megméltelyezi Anna lelkét. Soká már úgysem bírom, hogy Anna így eméssze magát. Be kell végre látni, hogy kész örülség lenne jelentkezni a hatóságnál. Nem lesz belőlem jobb ember, ha börtönbe zárnak, sőt...”

Anna nehezen tudta kiűzni gondolataiból a kecskéket, s amikor a férfi közelében tartózkodott, lopva rá-rátekintett. „Nem, Helge nem hasonlít kecskékhöz! Ugyanolyan ember, mint akárki más.”

Helge megsimogatta Anna karját, amikor ételt tálalt.

- Ne emészd magad Anna! Ami megtörtént, azon már nem lehet változtatni. Előre kell néznünk.

- Nem élhetünk törvény nélkül! – mondta a lány remegő hangon.

Helge elvörösödött.

- Ha mindenképp csak a büntetésre gondolsz, akkor nyugodtan mondhatom neked, hogy az életem nem büntetlen. Elnézni téged, így járnikielni legalább olyan súlyos büntetés, mint amit a törvény szabna rám. Légy ismét olyan, mint azelőtt.

- Nem tudok!

- Dehogynem, próbáld csak meg. Vannak, akik hősöknek képzelik magukat, mert embert ölnek. Én egy gazembert akadályoztam meg abban, hogy halálba kergesse a hűgomat. Az a medve, amelyet megöltem ártatlanabb volt, mint ő. S te a farkasbőröket olyan élőlényekről nyúztad le, melyeknek ugyanannyi joguk van az élethez, mint annak a csirkefogónak, aki megbecstelenítette Ingridet.

Anna a fejét rázta.

- A törvény nem szól a medvékről és a farkasokról. Azoknak el kell pusztulniok, hogy a többi állat élni tudjon. A medve leüti a jószágot, a farkas széttépi a rénszarvasokat.

- Lindvallnak azért kellett meghalnia, hogy az én testvérem élni tudjon – ez pontosan ugyanaz!

- Nem ugyanaz! A medvének meg a farkasnak nincsen lelke, mint az embernek. Régebb azt hittem, hogy a gonosztevőnek meg kell halnia, de Jézus a keresztfán azt mondta a latornak, hogy vele lesz a paradicsomban. A gonosztevőket nem szabad megölni, Isten pusztítja el őket majd, ha a kegyelmi idő lejárt. Az, aki testvéredet megbecstelenítette, ha életben marad, talán ugyanolyan lehetett volna, mint az a lator a keresztfán.

Helge dühösen legyintett, szeme izzott a haragtól.

- Szedd elő a jobbik eszedet! – fakadt ki ingerülten. Ritkán lesz a gonosztevőből bibliai lator. De ne beszéljünk többet erről! Lehet, hogy csirkefogó vagyok, de nem kényszerítelek, hogy itt maradj. Majd csak megleszek a gyerekekkel valahogy.

Annának elakadt a lélegzete.

- Elkergetsz?

- Nem. De egyszer már végett kell vetnünk ennek az áldatlan helyzetnek. Ha nem tudsz nálam megmaradni, akkor megmondtam már... Köszönöm, hogy eddig voltál. Igazán megérdemled, hogy jól megfizesselek, mindjárt ki is adom a béred.

Helge elővette bugyellárisát. A lány hátrált, mint akire késsel támadtak.

- Nem, nem! – lihegte. Nem fogadok el bért.

Ölébe fogta a gyermeket, mintegy védelmet keresve, a tűz mellé ült. Anyai szeretettel simogatta Helge fiát, közben zokogás rázta.

Anna egész éjjel ébren feküdt, ide-oda forgolódott ágyában. Hirtelen elhatározással kilépett ágyából, mezítláb odalopakodott Helgehez. Meg kellett néznie, látnia kellett, hogy Helge arca alvás közben is kemény és mogorva. Fölé hajolva nézte. Összerezcent, amikor tekintete a férfi tekintetével találkozott.

- Anna! – Helge kitérte karjait. Hangja fátyolos volt és forró. Anna reszketett, szédült. Helge karjaiba vetette magát, vadul ölelte, csókolta. Az egész éjjelt a férfi ágyában töltötte.

Másnap reggel felöltözött, hogy a gyermekkel Björknesbe induljon. Helge nyugtalanul érdeklődött, hogy visszajön-e.

- Igen! Visszajövök – ígérte szeretettel Anna.

Öt napig volt távol. S mintha kicserélték volna. Arcán nyom sem volt a töprengésnek. Tekintete tiszta és világos volt. Helgevel szemben gyöngéd volt. Kérte, hogy Helge vigye ki az ablak melletti ágyat. A férfi szerelmi vallomásnak érezte ezt, s örvendett, hogy többé már nem itéli el őt.

De Anna magányos perceiben tovább gyötrődött.

A tél beálltával a talaj annyira megfagyott, hogy a mocsáron át már járni lehetett.

Az egyik nap idegenek érkeztek Bäcklidenbe: Eriksson, a pandúr és egy fiatal hajdú Ändalsforsból. Helge, egy köteg tűzifával jött az erdőből, az udvaron találta őket. A pandúr kezét nyújtott, néhány szót váltottak arról, hogy a házat milyen ügyesen építette, s azt is megkérdezte, hogy sikerült-e még a fagy beállta előtt begyűjteni a termést.

Helge hol hideget, hol meleget érzett. „Mit akarhatnak? Érdeklődni jött gazdálkodásáról?”

- Szabad-e behívnom házamba a tiszthelyettes urat? – kérdezte szívélyesen.

- Köszönöm, de előbb szeretnék mondani valamit. Egy kellemetlen históriáról van szó, s köztünk maradjon, azt sem venném szigorúan, ha megszöktél volna...

- Megszökni? – ütődött meg Helge - Miért?

- Igaz, hogy agyon ütöttél egy fickót?

Helge a ház felé nézett.

- Járt Anna Ändalsforsban? – kérdezte rekedten.

- Ez nem fontos. Van lánytestvéred?

- Igen.

- Elláttad a baját, amiért bemocskolta testvéredet. De legalább ésszel cselekedtél volna, fel kellett volna jelentened.

Helge vállat vont.

- Akkor az én húgom már rég halott volna – mondta fanyarul.

A pandúr hümmögött. Sajnálta, hogy intézkednie kell. Szólt Helgenek, hogy készüljön az útra.

Anna remegve állt az ajtóban, amikor a férfiak beléptek.

- Miért jelentettél fel? – kérdezte Helge.

A lány átölelte.

- Nem élhetünk törvény nélkül! – zokogta. – Le kell töltened a büntetést, nehogy az Úr faggyal büntessen minket. A fagy nemcsak egy helyen pusztít, terjed az mindenfelé, a hegyvidék népe takarmány nélkül marad, s ahol takarmány nincs, ott az éhségtől elpusztulnak a gyermekek.

A férfi mozdulatlanul állt, Anna simogatta, életet akart varázsolni Helge merev arcára.

- Várunk rád! Rád gondolunk, amikor a földet ássuk, amikor a füvet kaszáljuk, s ha álmainkban megjelenysz, megcsókolunk. Mondd, hogy nem haragszol rám! Ha betöltjük a törvényt, rajtunk Isten áldása. Helge... Helge...

Anna zokogott. A férfi erősen magához szorította. Aztán a pandúr felé fordult.

- Azonnal készen vagyok.

Anna ételt rakott az asztalra, s kínálta a pandúrt és a hajdúlegényt. Anna ezután nyugodtan viselkedett. Helge átöltözött, megsimogatta a gyermek arcát. Annához fordulva, átnyújtotta bugyellárisát.

- Van még egy kevés benne, szükséged lesz rá.

- Nem! – inkább legyen nálad...

- Nekem már semmire sincs szükségem.

Anna megragadta a kezét, remegett a hangja.

- Várunk rád, Helge – várunk! A törvény nem sokáig tart vissza téged.

- Nem tart soká! Tudod is te, hogy mit ítél a törvény gyilkosságért? -

Égett a talpa alatt a talaj, kisietett a házból.

Anna felemelte a fiúcskát, asztalhoz ülve, térdére vette. Simogatta szőke hajfürtjeit, hamvas arcocskáját.

- Nagy fiú leszel, és segítesz majd – mondta komolyan. – Vigyázunk egymásra, amíg apád visszajön. Ásunk, vetünk, és takarmányt gyűjtünk az állatoknak. A burgonya meg a gabona is nőni fog, s lenyúzzuk a farkasok és a rókák bőrét. Tiéd lesz az apád puskája és megmutatom, hogyan bánj vele.

Anna leszedte az asztalt, elmosogatott, elővette nagypája bibliáját. Olvasott belőle, aztán összekulcsolta kezét és kitekintett az ablakon. Nézte az erdőrengeteget. Arcának vonásai megkeményedtek, tekintetében tántoríthatatlan bizodalom égett. „Tisztelnünk kell a törvényt!” – suttogta maga elé – „Senki sem élhet törvény nélkül, mert e nélkül megszűnnénk ember lenni.

Vége

Utószó

Ezt a könyvet évtizedekkel ezelőtt Ausztriába való menekülésünkön olvastuk német fordításban, Salzburgban. Az újtelepesek küzdelmes élete meghatott minket, menekülteket, Svédország leendő újtelepeseit. Ha más módon, de mi is ismeretlen országban, ismeretlen körülmények között szándékoztunk új életet kezdeni, Isten segítségével Malmöbe érkezve nézegettem a kirakatokat, s egyszer csak rátévedt a szemem az egyik könyvesbolt kirakatában Bernhard Nordh könyvének eredetijére: *Nybyggarna vid Bäversjön*. Nyomban megvettem. Akkor már több mint egy hónapja voltunk Svédországban, és Salzburgban négy hetet magoltam a svéd szavakat. 1957. április 17-én, Möllébe érkezésünkön beszéltem svédül, illetve, amit mondtam, megértették. Kapóra jött, hogy a római Anonymus Társaság pályázatot hirdetett hosszabb novellára vagy regényre, vagy regényfordításra. Feleségemmel nyomban elhatároztuk, hogy lefordítjuk Bernhard Nordh könyvét. Az elhatározást tett követte, s a munkát megosztva rögtön nekifogtunk a fordításnak, munka után, minden délután dolgoztunk, mert a határidő alig három hónap volt. Díjat nem nyertünk, de tanultunk vagy ötezer svéd szót, ami bizony jól fogott a nyelvi kommunikációban.

Aztán teltek az évek, a fordításról megfeledkeztem, s csak most nyílt

alkalom a regényfordítás közlésére.

Ez alkalomból köszönetemet és nagyrabecsülésemet szeretném leróni feleségem - Hegyi Éva - emléke előtt, neki és lányunknak, Ildikónak ajánlom ezt a könyvet.

Köszönöm az Ághegy szerkesztőjének, hogy átdolgozta, Nagy Zoltánnak, Szász Enikőnek, Aluuan Gabriellának pedig, hogy gondozták fordításunkat.

Svedala, 2008. július végén

Erdős Bartha István

Nordh Bernhard

1900. április 19-én született az Upsala közeli Björklingében. 1926-ban jelent meg első novellája, 1936-ban első regénye. 369 novellát, 26 regényt írt, többet hét különböző nyelvre fordítottak, néhányat megfilmesítettek. *A hódtavi új telepések* az első magyar fordítás munkáiból.

1972. augusztus 9-én elismert északi íróként halt meg.

Művei:

Jorden är god (1936), I marsfjällets skugga (1937), Fjällfolket (1938), I de stora skogarna (1938), Tösen på Valtomta (1940), Silverdalen (1941), Nybyggarna

vid bäversjön (1942), Starkare än lagen (1943), Kampen mot ödet (1944), Ingen mans kvinna (1946), Storm över fjället och andra berättelser, (1947), Jakobs stega (1949), Ogärningsmän (1950), I min gröna ungdom (1951), Vandra mot solen (1953), Mina fem söner (1956), Leka farligt (1957), Röd himmel (1958), Offerbäcken(1959), Åter till verkligheten (1963), Skuggan över byn(1963), Gyllene bocken (1965), Fjällbruden (1968), Bodil Jonsdotter (1970), Bågskytten (1971), Vargjakten (1971).

